

ĐC 959.775
D 300 T

ĐÀI TƯỞNG NIỆM
CUỘC NỔI DẬY
PHÁ NHÀ LAO
TÂN HIỆP BIÊN HÒA
02 12 1956

Di tích lịch sử

NHÀ LAO TÂN HIỆP

Ở VĂN HOÁ, THỂ THAO SỰ LỊCH ĐÔNG NAI
BÀN QUẢN LÝ DI TÍCH VÀ MONUMENTS

“...Cuộc nổi dậy phá khám Tân Hiệp ngày 02 tháng 12 năm 1956 là đỉnh cao của quá trình đấu tranh bất khuất của những người cộng sản và người yêu nước, thể hiện rõ chân lý: “Kẻ địch càng khủng bố, phát xít, tinh thần đấu tranh cách mạng của nhân dân càng cao”, 462 cán bộ Đảng viên và hơn 40 khẩu súng các loại tịch thu trong cuộc nổi dậy là nguồn bổ sung lớn cho phong trào cách mạng miền Nam đang trong thời kỳ chuyển mình đấu tranh...”

Nguyễn Văn Linh
Cố vấn BCH TW Đảng CSVN

— Di tích lịch sử —

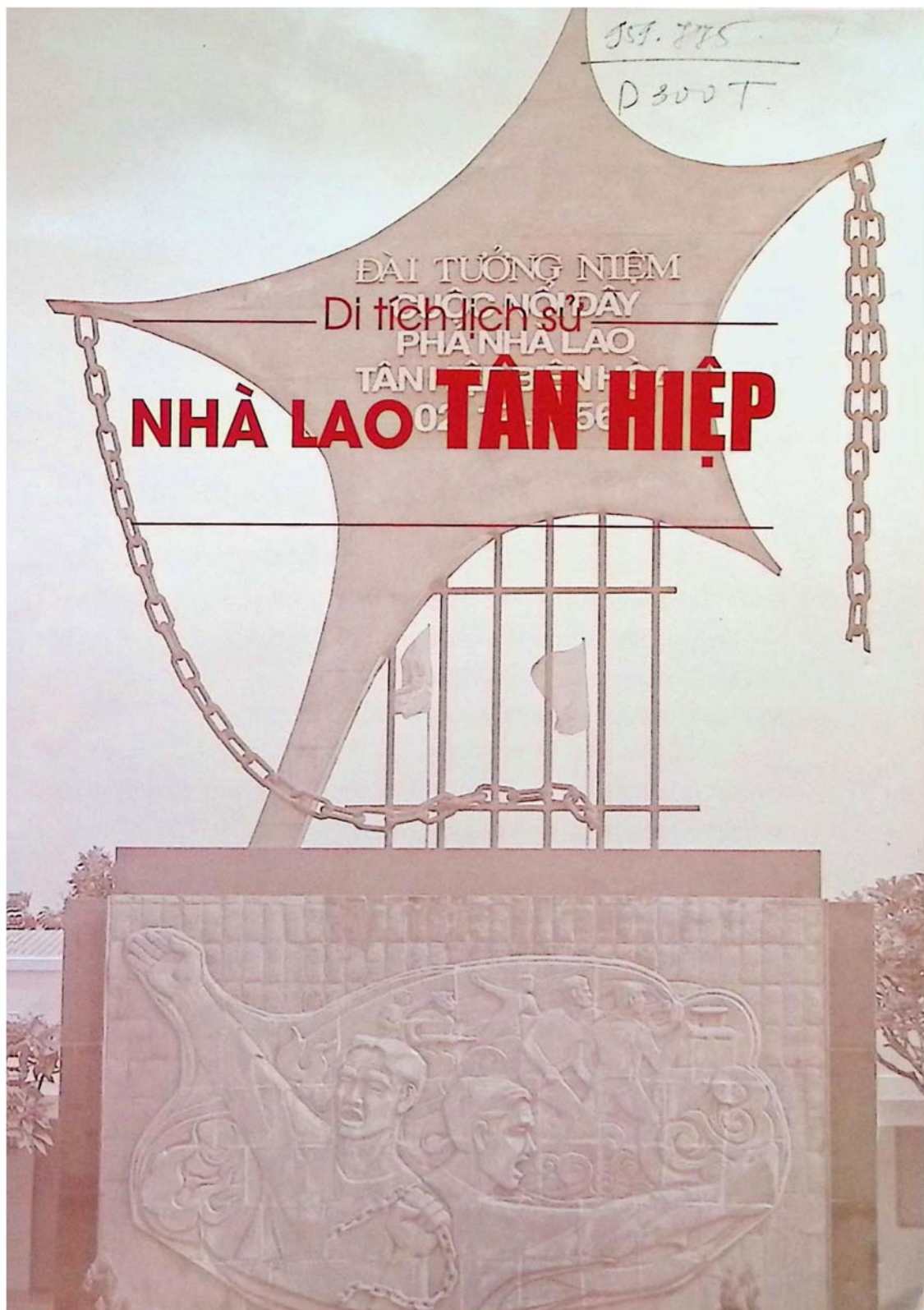
NHÀ LAO TÂN HIỆP

—

**THƯ VIỆN
TỈNH ĐỒNG NAI**

2017/ĐC/VL 00001158

154983

MỤC LỤC

7 LỜI MỞ ĐẦU

11 VÙNG ĐẤT TÂN TIẾN - BIÊN HÒA XƯA VÀ NAY

- 13 Vị trí địa lý tự nhiên
- 15 Đơn vị hành chính qua các thời kỳ
- 18 Đặc điểm dân cư
- 19 Đặc điểm kinh tế xã hội
- 21 Sắc thái văn hóa

25 LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN DI TÍCH

- 26 Nhà lao Tân Hiệp - Trung tâm huấn chính của Mỹ Ngụy
- 37 Nhà lao Tân Hiệp dưới sự quản lý của Mỹ Ngụy
- 40 Nhà lao Tân Hiệp sau ngày giải phóng miền Nam 1975

51 CUỘC NỔI DẬY PHÁ KHÁM TÂN HIỆP LÀM RUNG CHUYỂN CHẾ ĐỘ MỸ NGUY (NGÀY 02/12/1956)

- 52 Bối cảnh lịch sử
- 61 Sự tất yếu ra đời của tổ chức Đảng trong Nhà lao Tân Hiệp
- 71 Đảng ủy Nhà lao Tân Hiệp chuẩn bị mọi mặt cho cuộc nổi dậy
- 73 Diễn biến cuộc nổi dậy phá Nhà lao Tân Hiệp ngày 02/12/1956

79 NHÀ LAO TÂN HIỆP SAU NGÀY NỔI DẬY

- 80 Người cộng sản trên đường trở về với cách mạng
- 88 Mỹ Ngụy kiện toàn bộ máy quản lý Nhà lao Tân Hiệp
- 91 Mỹ Ngụy với những âm mưu, thủ đoạn đàn áp mới
- 99 Phong trào đấu tranh của tù chính trị sau ngày nổi dậy

103	KIẾN TRÚC VÀ LỄ THỨC TẠI DI TÍCH LỊCH SỬ NHÀ LAO TÂN HIỆP
104	Những dấu tích của quá khứ lịch sử
109	Những công trình kiến trúc tôn tạo
128	Lễ nghi thường niên tại di tích
132	Các hoạt động tưởng niệm khác
135	CÔNG TÁC BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH
137	Hoạt động bảo tồn di tích
138	Công tác phát huy giá trị di tích
143	Tài liệu tham khảo

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

BẢNG CÔNG NHẬN DI TÍCH

LỊCH SỬ - VĂN HÓA

Nơi diễn ra cuộc nổi dậy phá nhà lao Tân Kỳ
ngày 02 tháng 12 năm 1956. Phường Tân Tiến
Thị trấn Phố Mới, Huyện
Lâm Động, Hải Phòng

Đã được công nhận là di tích lịch sử - văn hóa năm 1984

Đã được công nhận là di tích lịch sử - văn hóa năm 1984

Trần Văn

LỜI NÓI ĐẦU

Lê Trí Dũng

GD Ban Quản lý Di tích và Danh thắng Đồng Nai

Đồng Nai thuộc khu vực miền Đông Nam Bộ, là địa bàn có vị trí chiến lược quan trọng của cả ta và địch, trong suốt hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ.

Chiến tranh đã qua đi 40 năm, nỗi đau và mất mát hi sinh trong chiến tranh khốc liệt, đau đã được xoa dịu, bù đắp và hàn gắn. Quan hệ hợp tác giữa Việt Nam với các nước trên thế giới, đặc biệt là với Cộng hòa Pháp và Hoa Kỳ ngày càng được mở rộng và nâng cao trên tất cả các lĩnh vực kinh tế, chính trị và văn hóa. Đường lối đổi mới đất nước của Đảng ta luôn đề cao vai trò quan trọng của văn hóa, khẳng định “Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội”. Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII của Đảng đã chỉ rõ “Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”. Bảo tồn tôn tạo, phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa, danh lam thắng cảnh luôn được đặt ra như một nhiệm vụ cấp bách,

quan trọng, lâu dài và liên tục. Di tích lịch sử nói chung, di tích lịch sử cách mạng nói riêng được xem là loại hình di tích đặc biệt quan trọng, là bằng chứng hùng hồn về chặng đường đấu tranh vẻ vang của dân tộc, sự hi sinh to lớn của bao chiến sĩ đồng bào, sự lãnh đạo tài tình sáng suốt của Đảng, Bác Hồ và quân đội. Ở Đồng Nai có khá nhiều di tích lịch sử cấp Quốc gia và cấp tỉnh như: Căn cứ Trung ương Cục miền Nam (1961 - 1962), Khu ủy miền Đông Nam Bộ (1961 - 1967), Địa đạo Suối Linh, Địa đạo Nhơn Trạch, Căn cứ Tỉnh ủy Biên Hòa, Quảng trường Sông Phố, Nhà hội Bình Trước, Nhà Xanh, Địa điểm chiến thắng La Ngà, Địa điểm thành lập Chi bộ Bình Phước - Tân Triều, Mộ Nguyễn Đức Ứng và 27 nghĩa binh chống Pháp, Mộ và đền thờ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh Thiên Địa Hội, Địa điểm nơi diễn ra cuộc nổi dậy phá Nhà lao Tân Hiệp ngày 02/12/1956...

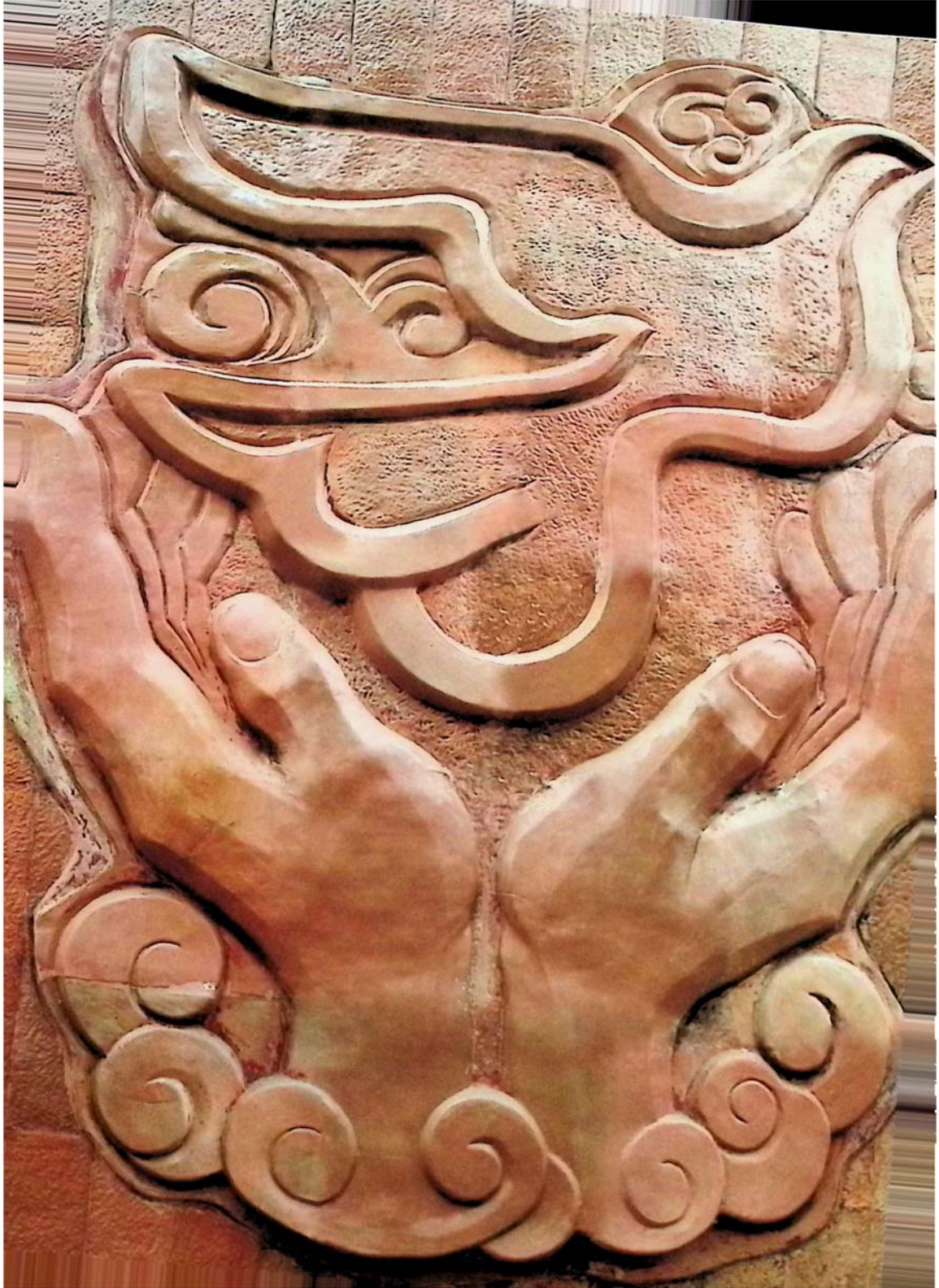
Hệ thống di tích lịch sử nói chung, di tích lịch sử cách mạng ở Đồng Nai nói

riêng những năm qua đã nhận được sự quan tâm, đầu tư hiệu quả, kịp thời của Bộ VH-TT-DL, Tỉnh ủy, UBND tỉnh Đồng Nai. Hầu hết các di tích được công nhận là di tích lịch sử cấp Quốc gia và cấp tỉnh đã được trùng tu, tôn tạo, quản lý và khai thác theo đúng quy định của Luật Di sản văn hóa. Buổi đầu đã và đang thu hút ngày càng đông du khách tham quan trong và ngoài nước. Trong đó đối tượng được quan tâm đặc biệt và khuyến khích đến học tập tham quan là học sinh, sinh viên và các tầng lớp nhân dân (các đối tượng này trong diện được miễn phí tham quan). Mặc dù vậy lượng khách đến tham quan các di tích lịch sử còn khá ít so với các di tích danh lam thắng cảnh và các di tích có yếu tố tâm linh, mà nguyên nhân chính thuộc về công tác quảng bá, tuyên truyền và sự thiếu hụt về các dịch vụ như: cơ sở lưu trữ, ăn uống, mua sắm, vui chơi giải trí, giao thông liên lạc...

Với mong muốn, thu hút ngày càng đông các tầng lớp nhân dân, học sinh, sinh viên và du khách đến tham quan các di tích, danh lam thắng cảnh nói chung, di tích lịch sử nói riêng, Ban Quản lý Di tích và Danh thắng Đồng Nai chủ trì biên soạn cuốn sách “Di tích lịch sử Nhà lao Tân Hiệp” (Di tích lịch sử nơi diễn ra

cuộc nổi dậy phá Nhà lao Tân Hiệp ngày 02/12/1956). Quá trình biên soạn, biên tập nhóm tác giả kế thừa những tư liệu đã được công bố trước đây, gấp gáp nhân chứng, sưu tập tư liệu, hình ảnh làm sáng tỏ, phong phú và ghi nhận trung thực những nội dung lịch sử có liên quan, thực trạng quản lý bảo vệ, trùng tu, tôn tạo và phát huy giá trị di tích. Hy vọng sẽ đáp ứng nhu cầu tìm hiểu của mọi tầng lớp nhân dân và du khách. Những hạn chế thiếu sót rất mong được sự đóng góp chia sẻ của quý bạn đọc.

Trân trọng cảm ơn!

VÙNG ĐẤT TÂN TIẾN - BIÊN HÒA XƯA VÀ NAY

VỊ TRÍ ĐỊA LÝ TỰ NHIÊN

Biên Hòa là một thành phố duy nhất của tỉnh Đồng Nai tính đến nay, sau khi sát nhập một số xã của huyện Long Thành, thành phố có diện tích tự nhiên trên 263,5km², có 30 đơn vị hành chính, gồm 23 phường và 7 xã, có quy mô dân số trên 865 nghìn người (năm 2011). Dự báo đến năm 2020 dân số đạt khoảng 1,1 triệu người với tỷ lệ đô thị hóa 90%, đến năm 2030 đạt khoảng 1,4 triệu người và tỷ lệ đô thị hóa 100%.

Phường Tân Tiến được thành lập năm 1976, là một phường nội ô của thành phố Biên Hòa. Vị trí địa lý được xác định: phía Bắc giáp phường Tân Phong, phía Nam giáp phường Tân Mai và Thống Nhất, phía Đông giáp phường Tân Hiệp, phía Tây giáp phường Trung Dũng. Đây là một vùng đất có địa hình bằng phẳng với hệ thống đường giao thông rất thuận lợi,

Toàn cảnh Biên Hoà từ trên cao

gồm 2 trục Quốc lộ 1 (đường Nguyễn Ái Quốc) và Quốc lộ 15 (đường Phạm Văn Thuận), 02 trục đường 5 và đường Đồng Khởi. Ngoài ra có rạch Đồng Tràm dài khoảng 7km chạy dọc khu phố 1, khu phố 2, khu phố 5, khu phố 6. Phường Tân Tiến có tổng diện tích đất tự nhiên là 131,34ha. Trong đó đất nông nghiệp chiếm 25,7635ha; đất phi nông nghiệp chiếm 105,5964ha (đất ở: 51,4204ha; đất chuyên dùng 48,0686ha); đất tôn giáo tín ngưỡng 2,1122ha; đất nghĩa trang,

Đường Quốc lộ 1K, nay là đường
Nguyễn Ái Quốc

nghĩa địa 2,2407ha; đất sông suối và mặt nước chuyên dùng 1,7545ha. Phường nằm trong khu vực Đông Nam Bộ nên khí hậu ôn hòa, được phân ra 02 mùa mưa nắng rõ rệt: mùa mưa từ tháng 5 đến tháng 11, mùa nắng từ tháng 12 đến tháng 4 hàng năm. Nhiệt độ trung bình trong năm từ khoảng 25,4°C đến 27,2°C.

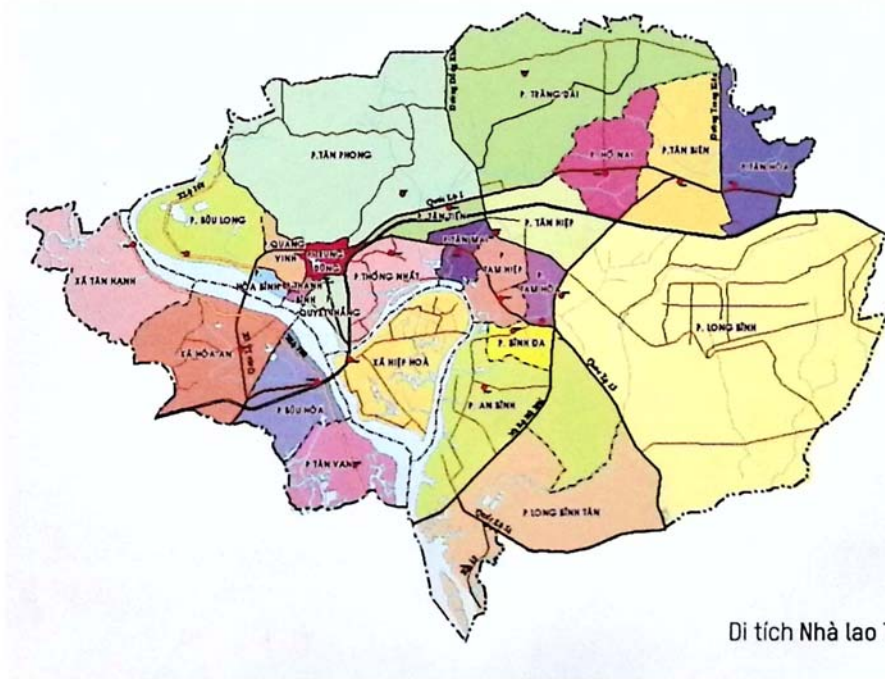
ĐƠN VỊ HÀNH CHÍNH QUA CÁC THỜI KỲ

Địa bàn phường Tân Tiến trước kia thuộc thôn Bình Trước, tổng Phước Vinh, huyện Phước Chánh, phủ Phước Long. Theo *Địa bạ Nam Kỳ* năm 1836, dưới triều vua Minh Mạng, thôn Bình Trước là phường duy nhất trong 22 xã, thôn của tổng Phước Vinh Thượng, huyện Phước Chánh, tỉnh Biên Hòa. Khi Thực dân Pháp xâm lược nước ta và đánh chiếm tỉnh Biên Hòa (1862), địa bàn Tân Tiến thuộc làng Bình Trước, tổng Phước Vinh Thượng, hạt Biên Hòa (năm 1989 đổi là tỉnh Biên Hòa). Đến

thời kỳ Đế quốc Mỹ chiếm đóng Biên Hòa từ năm 1955 - 1975 thì làng Bình Trước trở thành xã Bình Trước thuộc quận Đức Tu, tỉnh Biên Hòa.

Về phía chính quyền cách mạng, trong thời kỳ kháng chiến chống Thực dân Pháp từ năm 1948 - 1951, địa bàn xã Bình Trước thuộc huyện Tân Uyên, tỉnh Biên Hòa. Cuối năm 1954 - 1975, xã Bình Trước thuộc quận Châu Thành và sau này là Thị xã Biên Hòa. Tân Tiến

Bản đồ hành chính tỉnh Đồng Nai

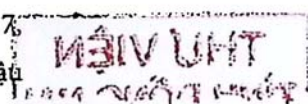

Bản đồ phường Tân Tiến từ Google Maps

lúc bấy giờ là một trong 8 ấp của xã Bình Trước. Đến tháng 4/1976, phường Tân Tiến được thành lập với 4 ấp: ấp Núi Đất, ấp Tân Hiệp, ấp Bàu Hang, ấp Tân Hải. Năm 1994, Nhà nước ta tiến hành thống kê lại các đơn vị hành chính trong phạm vi cả nước, một phần đất của phường Tân Tiến được tách ra để thành lập phường Tân Hiệp. Từ đó đến nay phường Tân Tiến không có sự thay đổi về tên gọi và phường được chia thành 7 khu phố với 74 tổ nhân dân, trong đó khu phố 6 có tới 22 tổ nhân dân.

Phường Tân Tiến hình thành nhiều cơ sở cách mạng trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ. Đặc biệt là khu vực Bàu Hang nằm ở khu phố 7 trong chống Pháp đây là cửa khẩu hậu

cần, tiếp nhận hàng từ vùng tạm chiếm để chuyển vào căn cứ cho lực lượng kháng chiến ở Biên Hòa; Khu vực Núi Đất nằm ở khu phố 1 và 2, trong chống Mỹ là địa bàn hoạt động của cán bộ Thị ủy Biên Hòa. Năm 1968, các chiến sĩ trinh sát Sư đoàn 5, Biệt động thành và đội vũ trang tuyên truyền từ Hưng Nghĩa về được bố trí các gia đình cơ sở mật như: ông Hai Tiến, bà Hai Thay chuẩn bị cho kế hoạch tấn công và nổi dậy Tết Mậu Thân ở Thị xã Biên Hòa.

TỈNH ĐÔNG NAI

2017/ĐC/VL

00001158

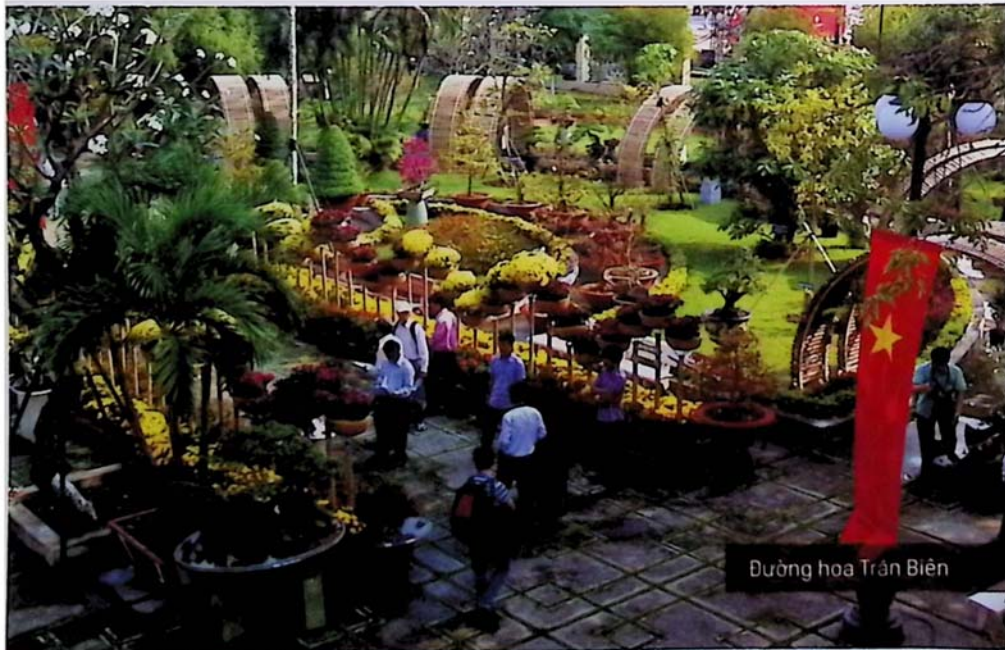
Di tích Nhà lao Tân Hiệp

17

ĐẶC ĐIỂM DÂN CƯ

Hiện nay toàn phường Tân Tiến có 2.447 hộ với 18.165 nhân khẩu, trong đó 11.625 lao động. Phường có 4 dân tộc anh em sinh sống, trong đó dân tộc Kinh chiếm số lượng nhiều nhất, kể đến là người Hoa, người Tày và người Khơme. Các dân tộc sống trên địa bàn luôn nhận được sự quan tâm giúp đỡ của chính quyền địa phương, ổn định làm ăn và phát triển kinh tế. Công tác xóa đói giảm nghèo và hỗ trợ công ăn việc làm cho nhân dân địa phương trong

nhiều năm qua được chính quyền thực hiện tốt, lồng ghép với công tác dân số là công tác gia đình và trẻ em, chính quyền địa phương phối hợp với các đoàn thể tổ chức nhiều hoạt động ý nghĩa và thiết thực như: cấp thẻ khám chữa bệnh miễn phí cho trẻ em từ 0 - 6 tuổi, tặng quà trong các dịp Tết Nguyên đán và Trung thu cho các em thiếu nhi, nói chuyện chuyên đề nhân ngày gia đình Việt Nam 28/6 hàng năm...

ĐẶC ĐIỂM KINH TẾ XÃ HỘI

Thống kê năm 2014, phường Tân Tiến có 57 cơ sở tiểu thủ công nghiệp và 853 cơ sở kinh doanh, thương mại dịch vụ phát triển khá tốt, kinh doanh có lợi nhuận, đáp ứng nhu cầu cung cấp dịch vụ và hàng hóa cho xã hội nói chung và phường Tân Tiến nói riêng, các cơ sở thực hiện tốt các quy định của Pháp luật, đóng góp đáng kể cho nguồn ngân sách Nhà nước cũng như tạo điều kiện việc làm cho người lao động.

Trên cơ sở được Nhà nước khuyến

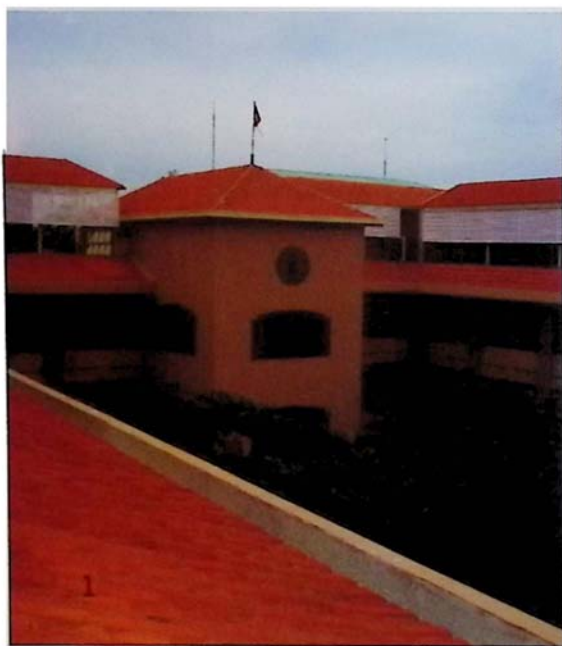
khích các thành phần kinh tế phát triển, các cơ sở tiểu thủ công nghiệp trên địa bàn mạnh dạn đầu tư trang thiết bị đưa công nghệ mới vào sản xuất đã nâng cao chất lượng sản phẩm. Về nông nghiệp, trên địa bàn phường còn khoảng 5000m² diện tích đất trồng các loại rau cung cấp cho toàn phường và vùng lân cận. Thực hiện chủ trương ngưng chăn nuôi trong nội ô thành phố, phường đã tổ chức

Trường THCS Tân Tiến

Di tích Nhà lao Tân Hiệp

1, 2. Trường TH - THCS - THPT Bùi Thị Xuân

tuyên truyền, vận động đến nay các hộ chăn nuôi gia súc, gia cầm đã chuyển đổi ngành nghề hoặc di dời đi nơi khác.

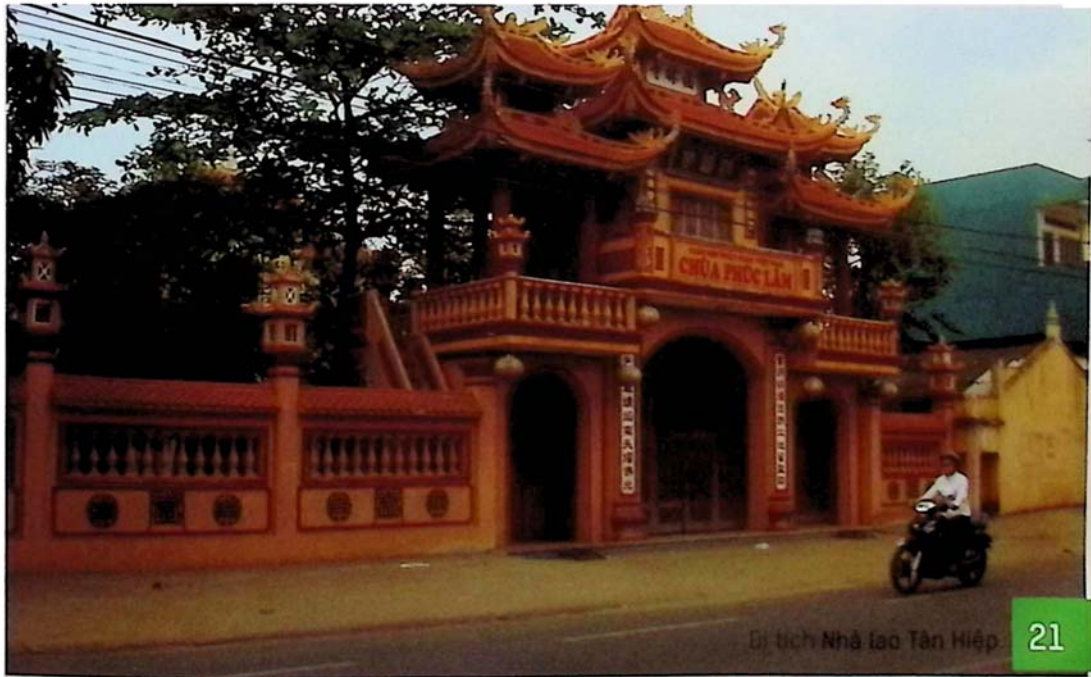
Về lĩnh vực giáo dục, phường Tân Tiến có hệ thống trường học đầy đủ từ cấp I đến cấp III. Trong đó, có nhiều cơ sở giáo dục có chất lượng đào tạo cao đạt tiêu chuẩn quy định như: trường mầm non Tân Tiến, tiểu học Tân Tiến, trung học cơ sở Tân Tiến. Đặc biệt là trường phổ thông dân lập Bùi Thị Xuân, một cơ sở giáo dục theo tiêu chuẩn quốc tế với cơ sở hạ tầng kỹ thuật hiện đại, đáp ứng yêu cầu đào tạo.

Đây là phường có lịch sử hình thành khá lâu và cũng là phường có điều kiện kinh tế xã hội phát triển của thành phố Biên Hòa việc hình thành và tồn tại của rất nhiều cơ sở tín ngưỡng tôn giáo là tất yếu. Theo thống kê năm 2013, phường có 4 ngôi chùa (chùa Phúc Lâm, chùa Phi Lai, chùa Tam Bửu Gia, chùa Già Lam Thiện Sanh), 01 đền thờ Trần Hưng Đạo, 01 đình Trương Công Định, 01 miếu bà, 01 Tịnh Thất Liêu Hoa, nhà thờ Bình Hải và 02 dòng tu, 01 nhà nguyện. Đặc biệt có 01

di tích lịch sử cấp Quốc gia đó là Nhà lao Tân Hiệp - nơi diễn ra cuộc nổi dậy phá khám với quy mô lớn và đỉnh cao của quá trình đấu tranh bất khuất của những người cộng sản, người yêu nước vào năm 1956.

Hàng năm, những hoạt động lễ hội diễn ra tại các cơ sở tín ngưỡng, tôn giáo trên địa bàn phường là sự kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống trong nhân dân, góp phần làm phong phú sắc thái văn hóa Đồng Nai.

Di tích Nhà lao Tân Hiệp

LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN DI TÍCH

NHÀ LAO TÂN HIỆP – TRUNG TÂM HUẤN CHỈNH CỦA MỸ NGUY

Nhà lao Tân Hiệp hay còn gọi là Trung tâm Huấn chỉnh Biên Hòa, tọa lạc tại phường Tân Tiến, thành phố Biên Hòa. Nơi đây trước kia vốn là một trại giam lớn trong hệ thống các Nhà lao do Thực dân, Đế quốc lập nên ở miền Nam nhằm thực hiện âm mưu tiêu diệt tinh thần, ý chí, bất khuất của những người cộng sản, những người yêu nước và tiêu diệt phong trào đấu tranh cách mạng của nhân dân ta.

Theo sử sách ghi chép lại, Nhà lao Tân Hiệp xưa là một bãi tha ma chôn cất những người tù bạc số và tử bệnh của Nhà thương điên Biên Hòa, bao bọc xung quanh khu đất là hệ thống vườn cao su của các nhà tư sản giàu có thời bấy giờ như: Võ Hà Thanh, Võ Hà Chi... ở góc phía Tây của khu đất có rạch Đồng Tràm chảy qua, góc phía Bắc có quốc lộ I

Cổng Nhà lao Tân Hiệp xưa

chạy qua, góc phía Nam có đường xe lửa Bắc - Nam, xa hơn nữa là khu rừng chổi xen kẽ vài chục hộ dân sinh sống rải rác bằng nghề đồn cùi và hầm than.

Khi chiến tranh thế giới thứ 2 nổ ra (1939 - 1945), ở khu vực Châu Á, Phát xít Nhật nhảy vào Đông Dương. Ngày 09/3/1944, chúng thực hiện cuộc đảo chính lật đổ sự thống trị của Thực dân Pháp. Ngày 10/9/1944, bộ máy thống trị của Pháp ở Việt Nam trong đó có Biên Hòa đã hoàn toàn rơi vào tay Phát xít Nhật. Chúng nhanh chóng củng cố chính quyền cai trị, lập hệ thống phòng

ngự khắp nơi như: sửa chữa sân bay Biên Hòa, các kho tàng quân sự; lập đồn bốt, hầm hào để bảo vệ tuyến đường giao thông huyết mạch từ Vũng Tàu về Sài Gòn, từ Sài Gòn ra Bắc. Đặc biệt, để bảo vệ cây cầu bắc qua rạch Đồng Tràm và đoạn đường giao thông huyết mạch quốc lộ I đi ngang qua Thị xã Biên Hòa, Nhật đã cho xây dựng một đồn bốt bảo vệ ngay trên bãi đất tha ma và lấy tên là đồn Tân Hiệp (lấy tên ấp Tân Hiệp đặt tên cho đồn canh này). Đến năm 1945,

Hệ thống các trại giam của Mỹ Ngụy

Phát xít Nhật đầu hàng quân Đồng Minh trên toàn cõi Đông Dương, Thực dân Pháp lại nhảy vào xâm lược nước ta lần thứ 2. Sau khi chiếm tỉnh Biên Hòa, chúng cho củng cố và mở rộng đồn Tân Hiệp nhằm đáp ứng yêu cầu phòng vệ và âm mưu giam giữ các tù nhân chính trị, những người chống đối chế độ, thậm chí cả những người đạo tặc, biến đồn Tân Hiệp thành trại giam tù binh chiến tranh của tỉnh Biên Hòa và trại tù này tồn tại cho đến khi kết thúc cuộc kháng chiến chống Pháp.

Năm 1954, Hiệp định Giơnevơ được ký kết, Thực dân Pháp rút khỏi nước ta,

nhưng Đế quốc Mỹ ngay lập tức nhảy vào xâm lược nước ta, âm mưu biến miền Nam thành thuộc địa kiểu mới của Mỹ. Cùng với việc dựng lên chính quyền bù nhìn Ngô Đình Diệm, nhằm xây dựng bộ máy thống trị chặt chẽ từ Trung ương đến địa phương, là việc khủng bố, bắt bớ, giam cầm và xây dựng hệ thống Nhà lao, trại giam khắp miền Nam Việt Nam. Tại Biên Hòa năm 1955, Mỹ Diệm cho cải tạo, mở rộng Nhà lao Tân Hiệp thành một trong 6 Nhà lao lớn nhất ở

Khâm Chi Hoà (Sài Gòn) - Một trong 6 Nhà lao lớn của Mỹ ở miền Nam

Nhà lao Phú Quốc -
Một trong 6 Nhà lao lớn của Mỹ ở miền Nam

miền Nam (Côn đảo, Phú Quốc, Chí Hòa, Thủ Đức, Phú Lợi và Tân Hiệp), với tổng diện tích 3600m² (200m × 180m), để giam giữ những người Cộng sản, những người yêu nước và các phe phái chống đối chế độ Mỹ Ngụy.

Để che đậy tội ác của chúng đối với dư luận trong và ngoài nước, Mỹ Ngụy đặt cho Nhà lao Tân Hiệp một cái tên mới là: “Trung tâm Huấn chính Biên Hòa” với mục đích “*cải tạo tư tưởng những người lầm đường lạc hướng, chống đối*

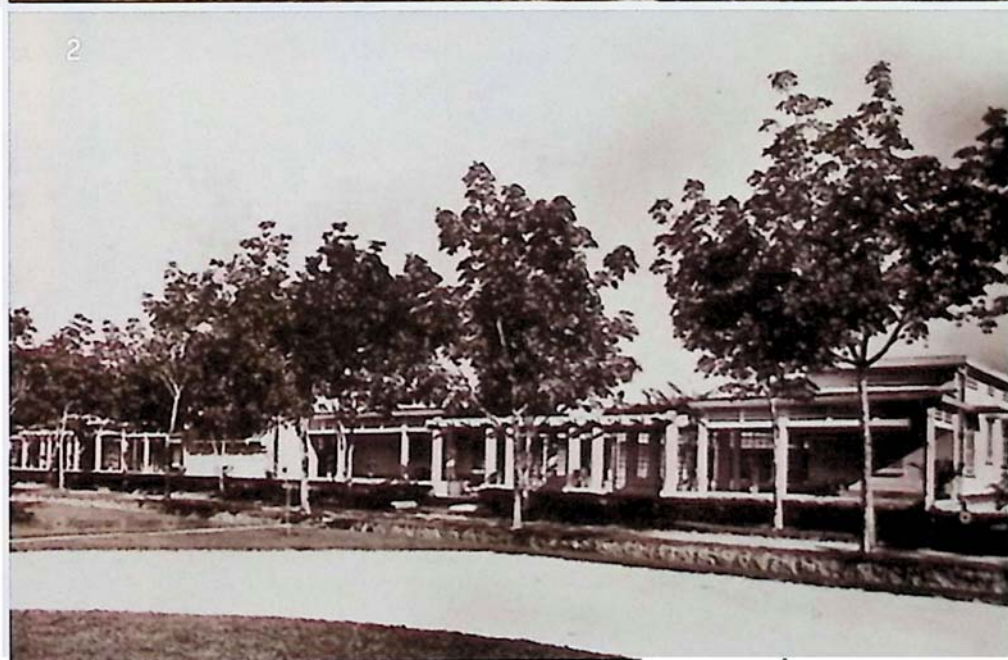
Nhà lao Côn Đảo - Một trong 6 Nhà lao lớn của

Mỹ ở miền Nam

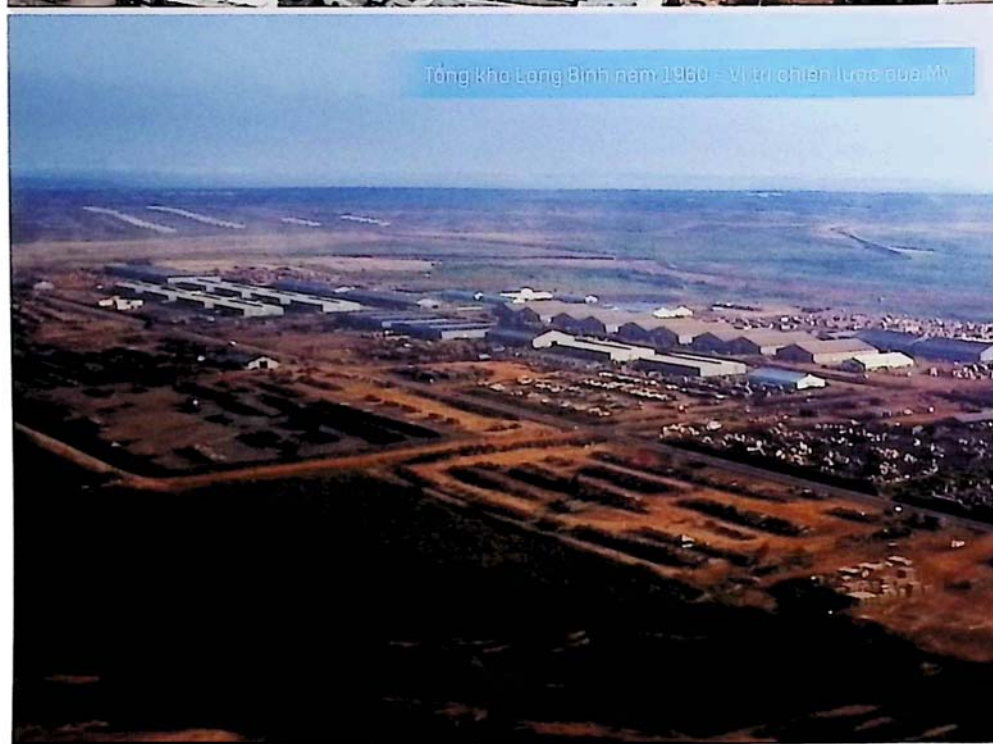
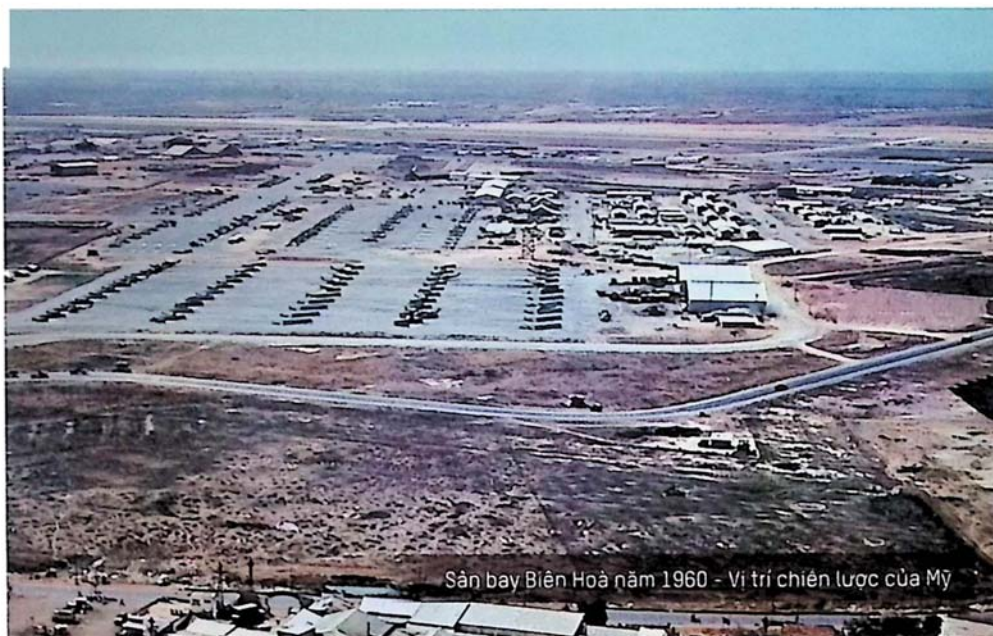
lại chính thể Quốc gia” đồng thời tuyên truyền chủ thuyết “*đả thực, bài phong, diệt cộng*” rất mỉa dân.

Sở dĩ, Mỹ Ngụy cải tạo Nhà lao Tân Hiệp thành một Nhà lao lớn, bởi đây là một địa bàn có ý nghĩa quan trọng về mặt quân sự, nằm án ngữ phía Đông - Bắc Thị xã Biên Hòa.

- Phía bắc giáp quốc lộ 1K và Dưỡng trí viện Biên Hòa, cách

1. Đường sắt Bắc Nam, đoạn qua Biên Hoà
2. Dưỡng trí viện Biên Hoà

sân bay chiến lược Biên Hòa và Ty Công an Biên Hòa khoảng 1km.

- Phía nam giáp đường xe lửa Bắc - Nam, cách sông Đồng Nai khoảng 2km.
- Phía đông cách xa lộ Biên Hòa và Tổng kho Long Bình khoảng 6km.

Bao quanh bảo vệ vành đai Nhà lao còn có lực lượng dân vệ phản động ở các ấp, nhằm góp phần ngăn chặn tù nhân chốn trại. Đây cũng được xem là một địa điểm trung chuyển tù nhân thuận lợi và an toàn so với những nơi khác.

Chính vì tầm quan trọng và lợi thế của Nhà lao Tân Hiệp, mà ngày 29/02/1956, Sở nghiên cứu Pháp chế Sài Gòn đã có phúc trình gửi Tòa đại biểu Ngụy quyền ở Nam Phần với nội dung:

“Trung tâm này trở thành một trại giam có tính cách rất quan trọng mà từ trước tới nay ít ai ngờ tới. Người ta dự định chỗ để giam giữ tới 500 phạm nhân, can phạm mà thôi, không dè đến ngày nay (24/02/1956) số phạm nhân thu nhận ra trên 800 mà trong đó có hơn 600 Việt cộng, phần nhiều là thứ dữ, song chưa hết, Trung tâm còn phải thu nhận thêm nữa. Thế mà công tác phòng thủ hiện giờ

rất thô sơ: Rào bằng dây kẽm gai thứ nội hóa thưa thớt, trục bằng cây tươi đã hư mục, rất ít tháp gác, không có điện thoại. Trước tình trạng đó nếu đối phương công kích Trung tâm với cách nội công ngoại kích thì chắc chắn ta bị thiệt hại. Ty Công chánh Biên Hòa đã xét và phòng định các tổn phí về những công tác phòng thủ bên bờ trên 300.000 đồng. Song đó là việc sau, ngay bây giờ phải cấp tốc áp dụng những biện pháp phòng thủ cần thiết trong thời gian bầu cử Quốc hội này. Đồng ý với thiếu tá Quyền chánh võ phòng, tôi nhờ Tỉnh trưởng Biên Hòa cho làm liền những công việc sau đây:

Làm thêm một lớp rào bằng dây chì gai phía ngoài (kiểu mái nhà) từ chân rào ra 3 thước (Ty Công chánh đảm nhiệm).

Đặt đều lựu đạn gai bẫy giữ hai lớp hàng rào (Trung úy Trung tâm Huấn chính lo).

Quấn dây chì gai chung quanh những trụ đèn bằng cây dựng gần hàng rào (Giám đốc Trung tâm đồng đảm nhiệm với Ty Công chánh).

Đặt một đường dây điện thoại từ Trung tâm tới Bộ tham mưu Sư đoàn dã chiến ở cách đó hơn 1.000 thước (Ty Công

chánh mua dây, Giám đốc Trung tâm lo đặt đường dây điện thoại với sự thỏa thuận của giới chỉ huy sư đoàn dã chiến).

Ngoài ra Tỉnh trưởng Biên hòa sẽ cho Trung tâm mượn thêm vũ khí cần thiết.

Thiếu tá Quyển sẽ can thiệp với Nha giám đốc Bảo an Nam Việt để xin cấp thêm binh sĩ canh sát...

Đuổi những nhà lá ngay trước cửa Trung tâm, những nhà đó làm trở ngại sự canh gác. Tỉnh trưởng Biên Hòa lo giải quyết những vấn đề này..."

Nhà lao Tân Hiệp hoàn thành việc sửa chữa, nâng cấp và mở rộng vào giữa năm 1956. Bao gồm các hạng mục: cổng, phòng làm việc của Ban Giám đốc trại giam, đồn canh và kho súng đạn, các trại giam tù nhân, hệ thống hàng rào kẽm gai và tháp canh... Theo thiết kế chi tiết, từ cổng chính đi vào chính giữa sân là cột cờ, sau cột cờ là đến dãy nhà làm việc của Ban Giám đốc trại giam, bộ phận y tế, nhân viên, phía sau là nhà ở của nhân viên Chánh Giám thị Nhà lao, tiếp đến là sân bóng chuyền. Bên phải từ cổng vào là kho súng đạn và đồn canh, kế tiếp là các trại giam được xếp thứ tự A, B, C và cuối cùng là nhà ăn và nhà

bếp. Bên trái, từ cổng vào là phòng ngủ của lính gác và nhà đèn, kế tiếp là các trại giam được xếp thứ tự E, D, G, trại tù nhân nữ và sau cùng là khu nhà tắm, vệ sinh, giếng nước. Bao bọc xung quanh là hai lớp kẽm gai chằng trên các trụ gỗ và một hệ thống 9 tháp canh lớn nhỏ. Đặc biệt, các tháp canh 1, 3, 5, 7 được trang bị súng trung liên F5 (24 × 29), tiểu liên Mat 49 và súng trường Mat 36. Cửa cổng trại giam làm bằng thép dày, rộng 4m, cao 2,4m.

Toàn bộ Nhà lao có 07 trại giam, trong đó: Trại A giam tù nhân các giáo phái và lực lượng đối lập chống Diệm và những phần tử chấp nhận học tập, cải huấn, tham gia các lớp tổ Cộng do Nhà lao tổ chức. Trại B là nơi giam giữ các tù nhân từ các nơi như Nhà lao Gia Định, Catina... chuyển đến chờ phân loại hồ sơ rồi đưa đi các trại khác, chủ yếu là đưa ra Côn Đảo. Trại D, E, G, giam giữ các chiến sỹ cách mạng, những đảng viên cộng sản trung kiên và đồng bào yêu nước. Trại ngoại khóa giam giữ tù nhân nữ. Trại C là nơi ở của gia đình binh lính Bảo an bảo vệ Nhà lao. Mỗi trại có diện tích 198m² (33m × 6m), mái lợp tole

fibro-ciment, xung quanh đóng vách

đầm, vũ khí hạng nặng...

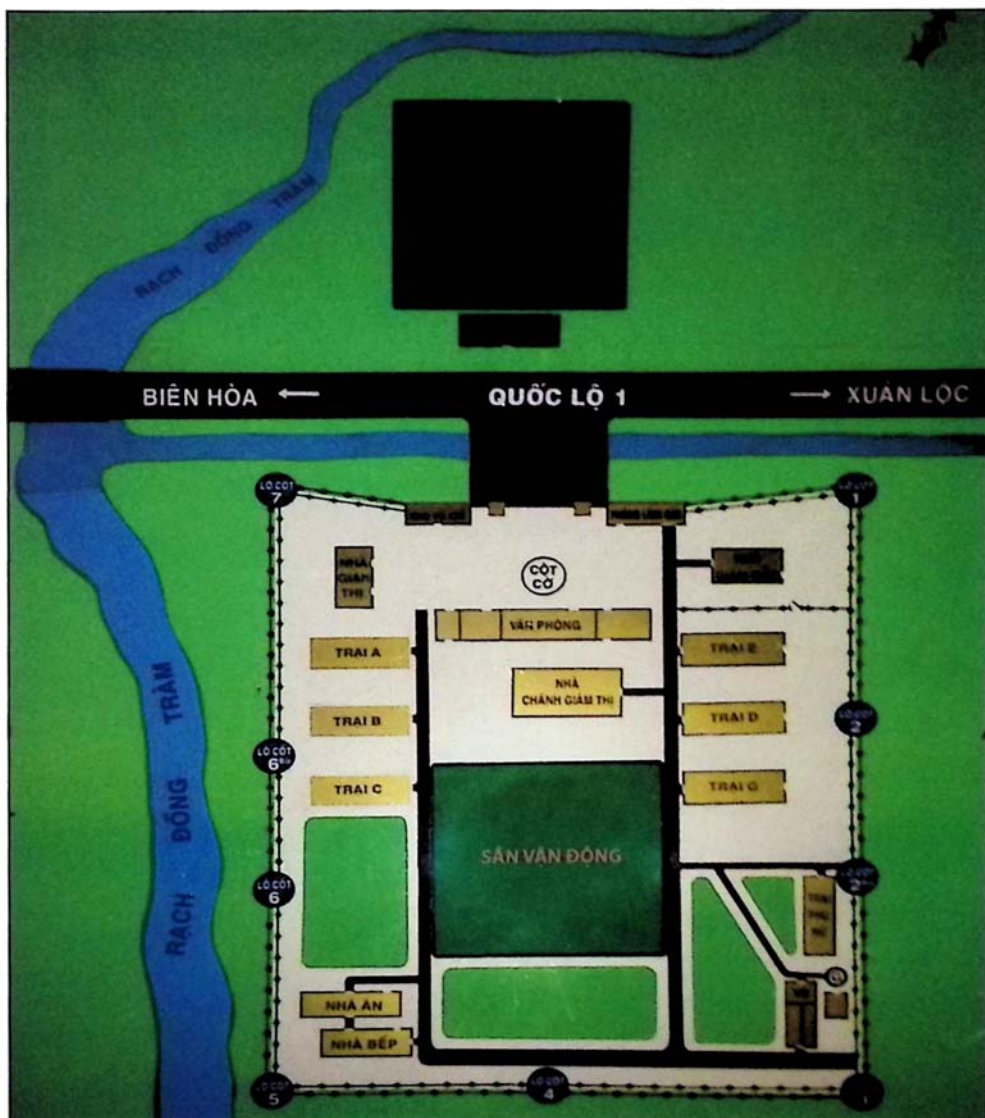
ván, nền xi măng, mỗi bên có 4 cửa sổ và

Sau cuộc nổi dậy vượt ngục của gần

2 cửa ra vào ở đầu và cuối trại. Ngoài ra

Nhà lao còn được trang bị hệ thống điện

Sơ đồ hệ thống Nhà lao Tân Hiệp

500 tù nhân chính trị ngày 02/12/1956 tại Nhà lao Tân Hiệp, địch tăng cường củng cố các trại giam. Các hàng rào xung quanh được bịt kín thêm bằng nhiều lớp kẽm gai và cài mìn dày đặc. Cổng xây dựng lại bằng bê tông cốt thép thành lô cốt, hệ thống đèn chiếu sáng cực mạnh được lắp đặt bốn phía trại giam, điều động thêm lính Bảo an, tăng cường tuần tra, bảo vệ, kiểm soát tù nhân...

Những năm 1959, 1960, đây là thời điểm Ngụy quyền Sài Gòn tổ chức đàn áp khủng bố gắt gao các chiến sĩ cách mạng. Đặc biệt, chúng còn ban hành đạo Luật 10/59 sát hại, bắt bớ vô số đồng bào và chiến sĩ ta. Hệ quả của nó là các Nhà lao ở miền Nam quá tải tù nhân. Ở Nhà lao Tân Hiệp, mỗi trại giam có diện tích 198m² đã phải giam từ 250 người đến 300 người. Do đó, Mỹ Ngụy đã bắt anh em tù nhân xây dựng thêm dãy nhà “trại giam tập thể” ở phía đông Nhà lao, bên cạnh trại giam tù nhân nữ. Khu trại giam tập thể có diện tích 9.840m² (120m × 82m) theo lối kiến trúc hình hộp khép kín, mái đổ bê tông cốt thép. Mỗi phòng có diện tích 113,46m² (18,60m × 6,10m) chia thành từng phòng nhỏ riêng biệt.

Trại giam tập thể được bao bọc bởi hai lớp kẽm gai và có hai tháp canh nằm ở phía bắc và phía nam. Chúng giam giữ tại đây nhiều loại tù nhân khác nhau, nhưng đến năm 1973, Mỹ Ngụy chỉ giam những người tù chính trị trung kiên và coi đây là khu xà lim biệt giam. Các trại khác chúng chỉ giam thường phạm hay những tù nhân có thể mua chuộc, chiêu hồi, phục vụ việc quản lý, khai thác thông tin cho chúng.

Cửa phòng giam tù chính trị

NHÀ LAO TÂN HIỆP DƯỚI SỰ QUẢN LÝ CỦA MỸ NGUY

Hệ thống tổ chức quản lý Nhà lao Tân Hiệp với Ban Giám đốc do Nha Cảnh sát và Công an Nam phần bổ nhiệm, gồm: Giám đốc Huỳnh Văn Tích, Phó Giám đốc Huỳnh Công Tường, Chánh giám thị Nguyễn Văn Huế, Giám thị trại giam Đặng Trọng Lịch, văn phòng có 02 nhân viên công an và 01 tài xế cho Giám đốc. Lực lượng bảo vệ Nhà lao (thời điểm 1955 - 1956) có hai trung đội thuộc các tỉnh đoàn Bảo an Biên Hòa và Gia Định điều tới bảo vệ. Đến giữa năm 1956, Ngụy tăng cường thêm 30 lính Bảo an, tổng cộng số lính ở Nhà lao Tân Hiệp là 80 tên do một tên thượng sĩ chỉ huy và tất cả đều được trang bị vũ khí hạng nặng để canh gác. Mặt khác để chống các hoạt động binh địch vận của ta, chúng cũng luân phiên thay đổi các đơn vị và bố trí xen kẽ các đơn vị thuộc các địa phương khác nhau để theo dõi khống chế lẫn nhau.

Nhà lao Tân Hiệp ngoài sự điều hành quản lý của Nha Công an và Cảnh sát và Nha Bảo an Nam Phần, còn có nhiều

đơn vị phối hợp trong việc bố phòng, khủng bố đàn áp tù nhân. Đó là Ty đặc cảnh Miền Đông, văn phòng Tỉnh trưởng Biên Hòa, Ty Công an Biên Hòa, Bộ chỉ huy Sư đoàn dã chiến số 4, Bộ tư lệnh Quân đoàn III... Bên cạnh đó, địch còn tổ chức một bộ phận mật vụ, bí mật cài cắm bên trong các trại giam làm nhiệm vụ thu thập thông tin, dò xét cán bộ cách mạng... nhằm phá vỡ các tổ chức của ta trong tù, theo dõi khủng bố cán bộ, đảng viên, ngăn chặn và đàn áp phong trào đấu tranh đồng thời gây chia rẽ nội bộ trong tù nhân.

Sau cuộc nổi dậy vượt ngục của những người tù cộng sản (02/12/1956), bộ máy lãnh đạo Nhà lao có nhiều thay đổi. Tên đại úy Trần Cửu Thiên từ vùng Xuân Lộc được điều về thay thế quản lý. Đồng thời Nha Cảnh sát Sài Gòn còn cử nhiều tên phản động tàn ác đến tra tấn, khủng bố tù nhân. Trong số đó có tên Mã Thành Tâm khét tiếng tàn bạo, hắn đã sát hại nhiều chiến sĩ cách mạng, người yêu nước trong thời gian quản lý

Nhà lao Tân Hiệp.

Đối với lực lượng Bảo an luôn duy trì 03 trung đội đặt dưới quyền chỉ huy của viên Trưởng đồn Bảo an. Hoạt động bảo vệ theo quy luật mỗi ca gác 24 tiếng, mỗi ca có 03 lính Bảo an bố trí ở cổng ra vào, trên 09 tháp canh có 27 tên, mỗi tháp 03 tên canh gác. Từ năm 1964 trở đi, ngoài số lính Bảo an, địch còn tăng cường thêm lực lượng cảnh sát dã chiến và trong từng lúc còn có cả các binh đội lính chủ lực Ngụy phối hợp bảo vệ Nhà lao. Vũ khí và trang thiết bị bố phòng được bổ sung ngày càng tối tân và hiện đại. Đặc biệt là hệ thống bãi mìn và đèn chiếu sáng quanh Nhà lao được bố trí dày đặc để ngăn chặn các cuộc tấn công của lực lượng cách mạng của ta từ bên ngoài vào.

Sinh hoạt thường ngày ở Nhà lao Tân Hiệp được bố trí như sau: 05 giờ sáng, viên Giám đốc trại giam giao viên Giám thị thường trực của ngày hôm đó cùng với lính Bảo an đưa 20 tù nhân đã được học qua lớp tổ Cộng đến nhà bếp để nấu cháo sáng cho tù nhân trong trại. 06 giờ sáng Giám thị trực đánh kèng báo thức, đón tù nhân ra khỏi trại giam, tiến hành điểm danh và cho tù nhân đi vệ sinh,

ăn sáng. Lúc 06 giờ 15 phút, chúng tập trung tù nhân trước nhà ăn để chuẩn bị chào cờ, sau đó nghe viên Giám đốc chỉ định công việc trong ngày. Khoảng 10 giờ khi nghe kèng báo, tù nhân trở về nhà ăn để ăn trưa. Từ 12 giờ đến 14 giờ nghỉ trưa. Khi kèng báo thức, tù nhân tập hợp và triển khai đi làm các công việc. Đến 16 giờ chiều kèng báo nghỉ và tập hợp tại nhà ăn dùng bữa tối. Vào lúc 17 giờ 30 phút, kèng tập trung tại sân trại mình chờ lệnh làm lễ hạ cờ, xong tù nhân có thể được tham gia các môn thể thao. Đến 18 giờ một hồi kèng ba tiếng vang lên, tất cả tù nhân xếp hàng điểm danh để vào trại. Từ 20 giờ đến sáng ngày hôm sau, chúng bố trí ba tốp lính Bảo an trang bị đầy đủ vũ khí luân phiên đi tuần tra xung quanh hàng rào và từng trại giam. Tiếng kèng rít lên ai oán đó đã đi vào thơ của nhà văn Lý Văn Sâm - tù nhân bị giam giữ ở Nhà lao Tân Hiệp.

Bài thơ có nội dung như sau:

*“... Dùi sắt và kèng sắt
Cùng một gốc sinh ra
Ni tắc tuy có khác
Anh em chung một nhà*